

Onderwerp

Raadsinformatiebrief pilot algoritmeregister

Opsteller Rob Haans
Programma Bestuur en Organisatie
Portefeuillehouder T.F.A. van Elferen

Behandeldatum 21 mei 2024
Status Openbaar

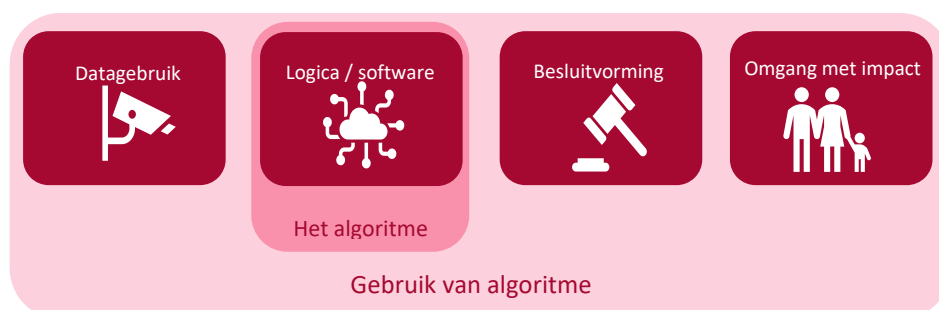
Advies

1. De inzet van algoritmes volgens een gefaseerde aanpak vast te leggen in het algoritmeregister.
2. In 2024 een pilot en evaluatie te doen met het vastleggen van 5 algoritmes in het landelijke register.
3. Het advies van de Digitale ethische commissie over het algoritmeregister vast te stellen.
4. Bestuurlijke ambities te bepalen over de mate waarin we willen gaan sturen op de inzet van algoritmes en AI.
5. De brief 'Pilot algoritmeregister' aan de raad vast te stellen.

Aanleiding

De overheid maakt steeds meer gebruik van algoritmes om haar werk uit te voeren. Het meer modelmatig werken beschermt de burger tegen willekeur van individuele ambtenaren, zorgt voor efficiëntie en het voorkomt risico's. Zowel maatschappelijk als vanuit de politiek is er veel aandacht voor algoritmes, ook vanuit de Nijmeegse gemeenteraad. Er is een landelijk algoritmeregister waar steeds meer overheden hun gebruik van algoritmes op publiceren en de verwachting is dat dit register verplicht gaat worden.

Wat wordt er in het register vastgelegd? Er is nog geen algemeen geaccepteerde definitie van een algoritme. De gemeente Nijmegen hanteert de volgende werkdefinitie: "een set aan logische regels en instructies gericht op het oplossen van een probleem of bereiken van een doel, door interpretatie en vertaling van data." Een algoritme is kortgezegd een recept om ergens te komen, een "logisch model". In het register wordt echter vooral gekeken naar het gebruik van het algoritme:

Beoogde impact

Het inzichtelijk maken van het gebruik van algoritmes naar de Nijmegenaar zorgt ervoor dat het stadsbestuur meer transparant wordt over de wijze waarop er besluiten worden genomen. Deze transparantie zal er indirect ook voor zorgen dat de gemeente Nijmegen

een meer betrouwbare uitvoeringsorganisatie heeft, met als doel “We zijn een moderne en betrouwbare overheidsorganisatie”.

Argumenten

1.1 *Transparantie door algoritmeregister*

De genoemde politieke en maatschappelijke aandacht voor algoritmes is al jarenlang groeiend. Er worden steeds meer zorgen en wantrouwen geuit over een overheid die onvoldoende rekening houdt met de burger, over te weinig grip op de modellen en software die de overheid gebruikt. De gemeente Nijmegen krijgt steeds meer vragen over het gebruik van software en algoritmes in brede zin. Door het gebruik van algoritmes te gaan publiceren, wordt meer proactief in deze informatiebehoefte voorzien. De gedachte is dat dit het vertrouwen in de gemeente Nijmegen over het gebruik van algoritmes zal verbeteren.

1.2 *Meer overzicht en grip op automatisering*

De gemeente Nijmegen heeft overzicht over de gebruikte software en de gegevensverwerkingen die uitgevoerd worden, maar het gebruik van algoritmes is een ander perspectief. Het zichtbaar te maken in welke gemeentelijke processen algoritmes gebruikt worden en welke impact ze hebben is een voorwaarde om risico's rond het gebruik van algoritmes en automatische besluitvorming te kunnen gaan beheersen.

1.3 *Gefaseerde aanpak*

Gemiddelde software bevat honderden of meer uitvoeringen van algoritmes. De gemeente Nijmegen voert honderden processen met bijbehorende werkinstructies uit. Bijna ieder apparaat dat de gemeente Nijmegen gebruikt bevat algoritmes. Dat maakt het ondoenlijk ieder algoritme te beschrijven dat de gemeente Nijmegen gebruikt. Op basis van een aantal criteria gaan we beginnen met de meest kritische algoritmes:

- Het bereik en effect van het algoritme
- De rol van het algoritme in besluitvorming
- De gevoeligheid van gegevens waar het algoritme op toegepast wordt
- De geslotenheid en gedetailleerdheid van het algoritme

2.1 *Pilot 2024*

Ondanks de aanstaande verplichting voor het algoritmeregister is de impact ervan voor de gemeentelijke bedrijfsvoering op veel aspecten onzeker:

- De definitie en scope van het register zelf is nog niet uitgekristalliseerd
- De effecten van het openbaar publiceren zijn nog niet helder
- Het beheerproces van het register is daardoor nog niet goed te organiseren

Om een scherper beeld te krijgen van de impact van het publiceren van een algoritme-toepassing – en de financiële en organisatorische randvoorwaarden die nodig zijn – starten we met een pilot van 5 algoritmes:

- Handhaven parkeren (scanauto's)
- Handhaven adresfraude
- Leveren Wmo-ondersteuning
- Invorderen gemeentebelastingen
- Registreren en afhandelen informatieverzoeken Woo

Hierbij stellen we beschrijvingen van de bovenstaande algoritmes op en publiceren deze op de landelijke registerwebsite.

Tijdens deze pilots letten we op de volgende aspecten:

- Hoeveelheid tijd kost het om een algoritmebeschrijving te maken en te publiceren?
- Welke werkwijze neemt het minste tijd in beslag en levert de meeste kwaliteit op?
- Hoeveelheid tijd kost het om een algoritmebeschrijving actueel te houden?
- Hoeveel wordt het algoritmeregister bekeken door Nijmegenaren?
- In hoeverre neemt het aantal externe informatieverzoeken toe of af na publicatie?

3.1 *Advies digitale ethische commissie*

De digitale ethische commissie heeft ongevraagd advies gegeven over het voornemen van de gemeente Nijmegen om deel te gaan nemen aan het landelijke algoritmeregister.

Hieruit worden een aantal elementen overgenomen in de aanpak:

- Begrijpelijkheid waarborgen, o.a. door het toepassen van B1-taalniveau
- Landelijke samenwerking op te zoeken en goede voorbeelden van andere gemeentes over te nemen

4.1 *Bestuurlijke ambitiebepaling*

Achter het opzetten van een algoritmeregister schuilt een mogelijkheid om erop te gaan sturen en daarmee actief risico's van algoritmegebruik gaan minimaliseren. Dit betekent dat we kaders kunnen gaan stellen aan de manier waarop we algoritmes inzetten, bijv. rond menselijk toezicht, het omgaan met uitzonderingen, het beschermen van ambtelijk vakmanschap of het voorkomen van ingebouwde vooringenomenheid ("bias"). Hoe meer maatschappelijke discussie hierover ontstaat, hoe groter de druk zal ontstaan om dit te gaan doen. Vanuit de opgave digitale transformatie kan dit ambitiebepalingsproces ondersteund worden (thema AI en algoritmes). Eventuele impact kunnen we meenemen in het koersdocument voor de begroting van 2025.

4.1 *Raadsinformatiebrief*

'Algoritmes en kunstmatige intelligentie' is een belangrijk bestuurlijk thema in de digitale transformatie. Het informeren van de gemeenteraad hierover biedt hun de mogelijkheid kaders te stellen hieraan.

Kanttekeningen

Het Europese en landelijke beleid rond algoritmes en kunstmatige intelligentie is nog volop in ontwikkeling en de definitie van het begrip 'algoritme' is nog in beweging. Dit maakt dat vooroplopen op dit onderwerp risico's met zich meebrengt.

Financiën

Het voorstel kan binnen de begroting uitgevoerd worden, al wordt dit voorstel ook gebruikt om de financiële impact op langer termijn te gaan bepalen.

Vervolg

1. Opstellen publicatieteksten door interne proceseigenaren
2. Toetsing en redactie teksten door communicatie en juridische zaken
3. Publicatie van algoritmeteksten
4. Evt. inzet van stadspanel ter beoordeling van teksten

Bijlage(n)

1. Advies gebruik algoritmeregister
2. Advies digitale ethische commissie casus algoritmeregister
3. Raadsinformatiebrief pilot algoritmeregister